EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 12. 2. 2025
COM(2025) 41 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Vykonávanie Európskej urbánnej iniciatívy v rokoch 2022 – 2024

Obsah

1. ÚVOD 2
2. VYKONÁVANIE 2
2.1. Financovanie inovácií v mestách 3
2.2. Podpora kapacít a vedomostí v mestách 5
2.2.1. Rozširovanie kapacít miest 5
2.2.2. Podpora vedomostí a politík v mestách 8
2.3. Správa a riadenie a iné činnosti 9
3. PRVÉ VÝSLEDKY 10
4. ZÁVERY 13

1. ÚVOD

Európa čelí viacerým výzvam, od hospodárskej obnovy a budovania inkluzívnych spoločností cez boj proti zmene klímy, zhoršovanie životného prostredia a demografické zmeny až po dvojakú, ekologickú a digitálnu transformáciu. Mestá sú miestami, na ktorých sa všetky tieto výzvy stretávajú a ktoré umožňujú vyskúšať a otestovať nové riešenia spôsobom prinášajúcim ľuďom zmenu.

Politika súdržnosti má silný mestský rozmer a podpora, ktorú poskytuje udržateľnému rozvoju miest, bola v programovom období 2021 – 2027 posilnená s cieľom pomôcť mestám aktívne sa zapojiť do koncipovania a uskutočňovania politických riešení ich miestnych problémov. V dôsledku tohto posilnenia sa z fondov politiky súdržnosti investuje viac ako 100 miliárd EUR do miest, ktoré sú priamo zodpovedné za navrhovanie a realizáciu investícií vo výške viac ako 24 miliárd EUR v rámci programov politiky súdržnosti.

Okrem toho v rámci mestského rozmeru politiky súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027 vznikla nová Európska urbánna iniciatíva[1]. Disponuje rozpočtom vo výške 395 miliónov EUR[2] a slúži ako nástroj na podporu miest všetkých veľkostí, budovanie kapacít a vedomostí, podporu inovácií a vývoj prenosných a rozšíriteľných riešení výziev pre mestá, ktoré sú významné z hľadiska EÚ. Činnosti iniciatívy sa koordinujú s programom URBACT[3], dopĺňajú ho a slúžia na podporu medzivládnej spolupráce v rámci Urbánnej agendy pre EÚ.

V tejto správe sa opisujú činnosti Európskej urbánnej iniciatívy a výsledky jej vykonávania od 1. septembra 2022 do 31. augusta 2024.

2. VYKONÁVANIE

Vykonávaním Európskej urbánnej iniciatívy bol poverený región Hauts-de-France v úzkej spolupráci s Európskou komisiou[4]. Región Hauts-de-France zriadil stály sekretariát (ďalej len „sekretariát Európskej urbánnej iniciatívy“), ktorý vykonáva všetky každodenné činnosti uvedené v tejto správe. Práca iniciatívy pozostáva z dvoch zložiek a zameriava sa na: a) podporu inovácií a b) podporu budovania kapacity a vedomostí, posudzovaní územného vplyvu, rozvoja politiky a komunikácie (obrázok 1). 75 % rozpočtu vo výške 395 miliónov EUR[5] je určených na zložku a) a 25 % na zložku b).

---

1 Článok 12 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde.

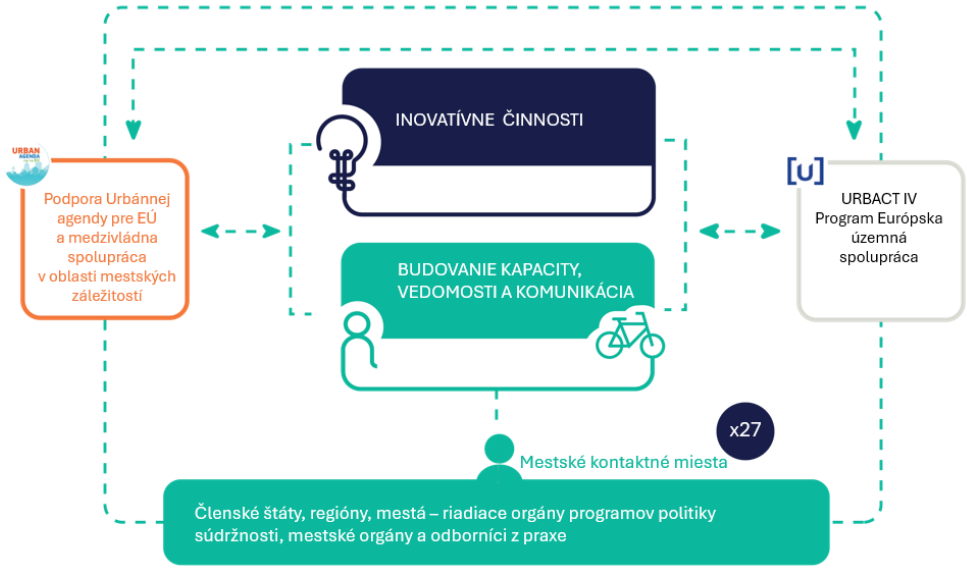
2 Pôvodný rozpočet vo výške 400 miliónov EUR (v cenách z roku 2018) bol znížený na 395 miliónov EUR (v bežných cenách) z dôvodu preskúmania viacročného finančného rámca v roku 2024.

3 Článok 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1059 z 24. júna 2021 o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg) podporovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vonkajších finančných nástrojov. Z programu URBACT sa financujú siete miest na podporu miest pri rozvoji integrovaných postupov.

4 Na základe článku 12 nariadenia (EÚ) 2021/1058 bol vykonávaním iniciatívy Európska urbánna iniciatíva poverený región Hauts-de-France prostredníctvom nepriameho riadenia. V máji 2021 bola uverejnená výzva na vyjadrenie záujmu o nepriame riadenie Európskej urbánnej iniciatívy, na základe ktorej bol v júli 2021 vybraný región Hauts-de-France. Dohoda medzi Komisiou a regiónom Hauts-de-France bola podpísaná v auguste 2022.

5 V bežných cenách.

Obrázok 1: Intervenčná logika Európskej urbánnej iniciatívy

2.1. Financovanie inovácií v mestách

Európska urbánna iniciatíva podporuje inovatívne akčné projekty, ktorých cieľom je posilniť transformačnú úlohu miest a zavádzanie overených mestských inovácií v celej EÚ. Jednotlivé projekty môžu získať príspevok z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) v maximálnej výške 5 miliónov EUR, pričom miera spolufinancovania je 80 %, a trvajú maximálne štyri roky[6]. Oprávnenými žiadateľmi sú mestské orgány alebo zoskupenia mestských orgánov (t. j. mestá, obce alebo predmestia) s celkovým počtom obyvateľov najmenej 50 000, ktoré sú situované v niektorom z členských štátov EÚ.

Tento spôsob práce vychádza z pilotnej iniciatívy mestské inovačné opatrenia[7], ktorá sa realizovala v programovom období 2014 – 2020. Odvtedy sa zaviedlo viacero zlepšení, napríklad: i) kladie sa silnejší dôraz na mestské inovácie relevantné z hľadiska politiky súdržnosti; ii) zlepšila sa merateľnosť výsledkov na základe vopred stanovených ukazovateľov; iii) zlepšilo sa zameranie na prevádzkovú pripravenosť projektov, potenciál rozširovania a opakovateľnosť testovaných riešení.

Boli naplánované štyri výzvy na inovačné opatrenia v rámci Európskej urbánnej iniciatívy, pričom dve výzvy sa uskutočnili, jedna prebieha a jedna je naplánovaná na rok 2026 (tabuľka 1). Cieľom prvých troch výziev je podnietiť inovácie v určitých tematických oblastiach, ktoré sú dôležité pre politiky EÚ, zatiaľ čo štvrtá výzva má za cieľ podporiť mestá, ktoré majú menej skúseností v oblasti inovácií.

6 EUI – *innovative actions guidance* (usmernenie k inovačným opatreniam v rámci Európskej urbánnej iniciatívy).

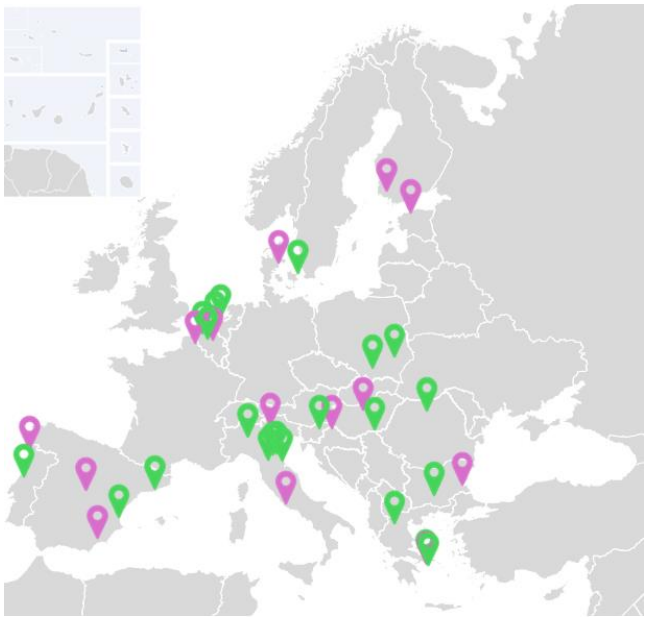
7 UIA – *urban innovative actions* (mestské inovačné opatrenia).

Tabuľka 1. Výzvy na inovačné opatrenia v rámci Európskej urbánnej iniciatívy

Výzva	Uverejnená (rok), téma(-y)	Žiadosti	Vybrané projekty, celkový príspevok z EFRR (EUR)	Miera úspešnosti žiadostí
1	2022, jedna téma: Nový európsky Bauhaus	99 žiadostí z 21 členských štátov	14 projektov z 12 členských štátov, 65,2 milióna EUR	14 %
2	2023, tri témy: ekologizácia miest, udržateľný cestovný ruch, využívanie talentov v zmenšujúcich sa mestách	112 žiadostí z 21 členských štátov	22 projektov z 12 členských štátov, 98 miliónov EUR	20 %
3	2024, dve témy: energetická transformácia, technológie v meste	dátum uzávierky výzvy v októbri 2024	plánovaný rozpočet 90 miliónov EUR	–
4	plánované na rok 2026	–	–	–

V rámci týchto dvoch výziev bolo vybraných 36 projektov zo 16 členských štátov (obrázok 2). S cieľom zlepšiť geografické pokrytie a pomôcť mestám pri príprave kvalitných žiadostí sa prijalo niekoľko opatrení, napríklad boli zorganizované semináre pre žiadateľov v členských štátoch strednej a východnej Európy a bola vytvorená sieť národných mestských kontaktných miest, ktoré propagujú výzvy vo všetkých členských štátoch.

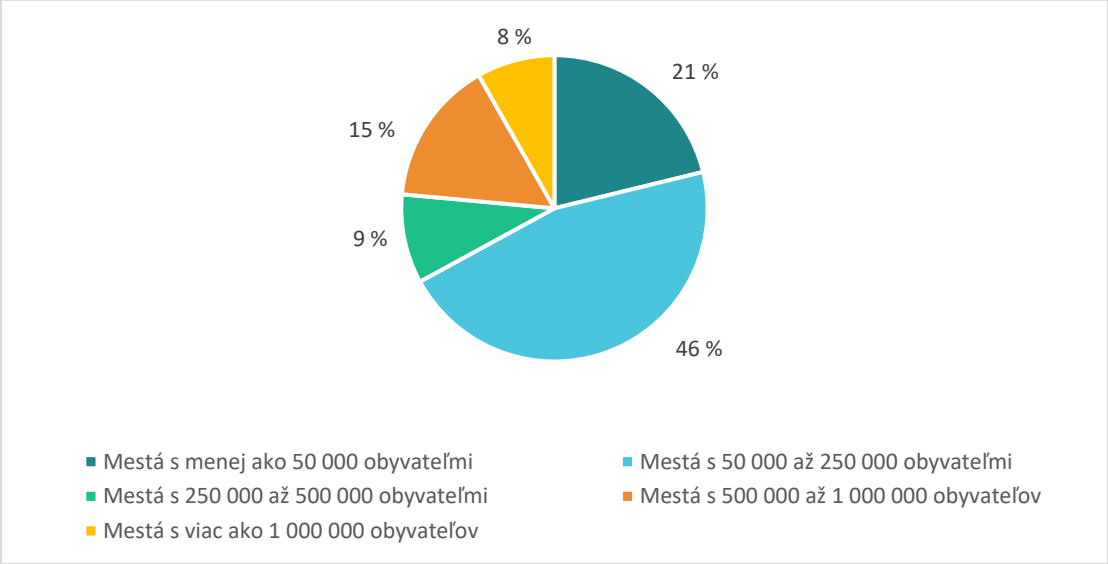
Obrázok 2: Geografické umiestnenie vybraných projektov v rámci dvoch výziev na inovačné opatrenia (výzva 1: fialová, výzva 2: zelená)

Pokiaľ ide o počet obyvateľov mestských centier, ktorých orgány sa zúčastňujú na vybraných projektoch v rámci týchto dvoch výziev, viac ako dve tretiny z nich sú malé a stredné mestá

(obrázok 3) a podobne viac ako dve tretiny sú „mestá podľa článku 11“[8].

Obrázok 3: Podiel mestských orgánov na počet obyvateľov vo vybraných projektoch inovačných opatrení

Novinkou je, že časť grantu z EFRR pre jednotlivé projekty inovačných opatrení je určená na financovanie nadnárodných partnerstiev pre prenos medzi vedúcimi mestskými orgánmi a tromi ďalšími mestami EÚ, z ktorých dve musia byť z menej rozvinutých alebo prechodných regiónov[9]. Táto metóda vychádza z pilotného mechanizmu prenosu mestských inovačných opatrení realizovaného prostredníctvom programu URBACT III v rokoch 2021 – 2022 a jej cieľom je preniesť skúsenosti s testovaným inovačným riešením a preskúmať možnosti jeho zopakovania v iných mestských kontextoch. Ďalším cieľom tejto metódy je inšpirovať investície v rámci programov politiky súdržnosti a posilniť inovačné kapacity aj v iných mestách než len tých, ktoré vedú projekty inovačných opatrení.

2.2. Podpora kapacít a vedomostí v mestách

2.2.1. Rozširovanie kapacít miest

Činnosti týkajúce sa budovania kapacít v rámci Európskej urbánnej iniciatívy sa začali v roku 2023 a do konca roka 2024 sa realizujú ako pilotné akcie[10]. Zahŕňajú tri druhy akcií: výmeny medzi mestami, partnerské preskúmania a podujatia zamerané na budovanie kapacít. Ich cieľom je zlepšiť kapacity miest pri koncipovaní a vykonávaní stratégií, politík a postupov udržateľného rozvoja miest integrovaným a participatívnym spôsobom. Fungujú aj ako doplnok k programu URBACT IV a koordinujú sa s ním[11].

Výmena medzi mestami[12] patrí medzi aktivity zdola nahor, je dopytovo orientovaná a zakladá sa na kontinuálnej výzve. V rámci krátkodobej návštevy sa stretnú zástupcovia žiadajúceho mestského orgánu, ktorý musí riešiť konkrétny problém, a ďalšieho mestského orgánu z iného členského štátu, ktorý má odborné znalosti na jeho riešenie. Táto výmena umožňuje veľmi

8 Mestá podľa článku 11 sú mestá vybrané členskými štátmi na realizáciu udržateľného urbánneho rozvoja podľa nariadenia (EÚ) 2021/1058.

9 EUI innovative actions guidance for applicants (usmernenia pre žiadateľov k inovačným opatreniam v rámci Európskej urbánnej iniciatívy).

10 V pracovnom programe rozhodnutia o financovaní Európskej urbánnej iniciatívy na roky 2023 – 2024 sa stanovila pilotná fáza pre činnosti týkajúce sa budovania kapacít.

11 Obdobie vykonávania programu URBACT IV zahŕňa roky 2021 – 2027.

12 EUI city-to-city exchange guidance for applicants (usmernenia pre žiadateľov k výmene medzi mestami v rámci Európskej urbánnej iniciatívy).

účinné partnerské učenie.

Záujem mestských orgánov o výmeny medzi mestami sa postupom času zvyšuje. Do 31. augusta 2024 bolo prijatých 60 žiadostí od miest z 22 členských štátov. Najviac žiadostí predložili mestá z Talianska, zo Španielska, z Portugalska a Fínska. Prebieha alebo bolo ukončených 40 výmen[13], v rámci ktorých sa zmobilizovalo celkovo 88 mestských orgánov (obrázky 4 a 5). Prevažnú väčšinu (88 %) zapojených miest tvoria malé a stredné mestá, ktoré sú takmer rovnomerne rozložené v menej rozvinutých, prechodných a rozvinutejších regiónoch. Viac ako 60 % tvoria „mestá podľa článku 11“.

Obrázok 4: Mestské orgány zapojené do výmeny medzi mestami ako „mestá, ktoré čelia výzve“

Obrázok 5: Mestské orgány zapojené do výmeny medzi mestami ako „partneri“

Okrem toho sa podporujú partnerské preskúmania[14], do ktorých sa zapájajú skupiny miest s cieľom porovnať stratégie integrovaného rozvoja miest tvoriace základ pre udržateľný rozvoj miest[15]. Cieľom je zlepšiť koncipovanie a vykonávanie stratégie. Každé partnerské preskúmanie pozostáva z maximálne štyroch „miest, ktoré sú predmetom preskúmania“, spolupracujúcich s jednotlivcami z maximálne šiestich miest pôsobiacich ako „skúmajúci partneri“ pri riešení identifikovanej výzvy[16]. Pri vykonávaní každoročných výzev sa pozornosť zameriava na „mestá podľa článku 11“, aby sa prihlásili ako „mestá, ktoré sú predmetom preskúmania“, a pozývajú sa ďalšie mestá z celej Európskej únie ako „partneri vykonávajúci preskúmanie“.

13 Miera úspešnosti žiadostí dosiahla viac ako 85 %.

14 *EUI peer review guidance for applicants* (usmernenia pre žiadateľov k partnerským preskúmaniam v rámci Európskej urbánnej iniciatívy).

15 V zmysle vymedzenia uvedeného v článku 11 nariadenia (EÚ) 2021/1058.

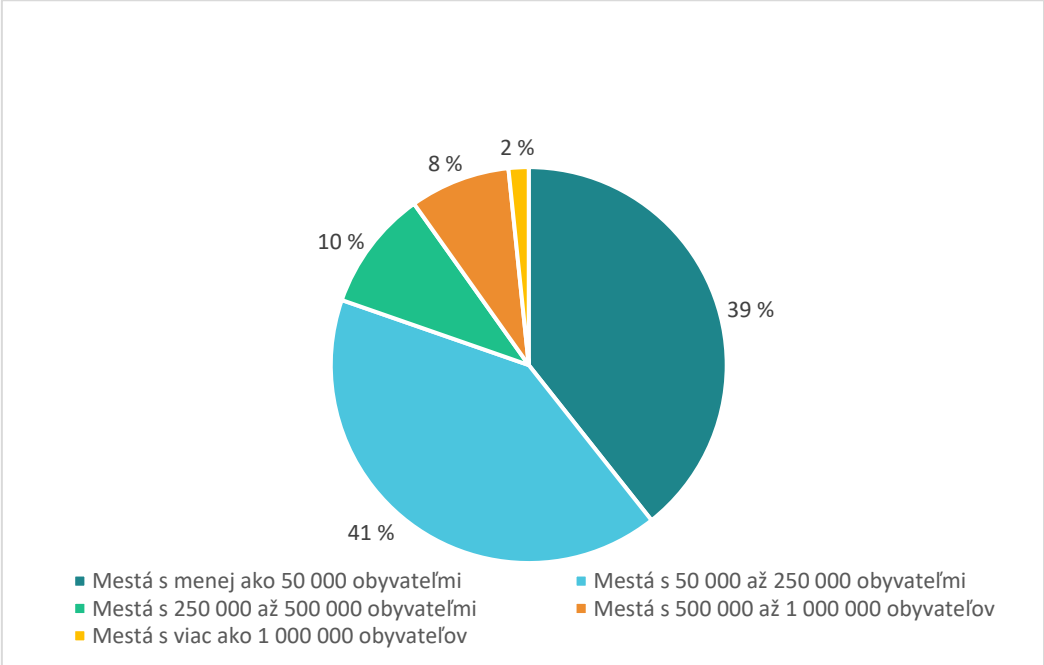
16 Vychádza sa z metodiky a nástrojov Spoločného výskumného centra GR REGIO týkajúcich sa partnerského preskúmania.

Obrázok 6: Geografické pokrytie partnerských preskúmaní
(mestá, ktoré sú predmetom preskúmania: fialová, mestá, ktoré vykonávajú preskúmanie: zelená)

Do 31. augusta 2024 sa uskutočnili tri partnerské preskúmania, pričom v mestách Solún (EL), Coimbra (PT) a Kalisz (PL) sa konali podujatia na mieste. Na partnerskom preskúmaní sa zúčastnilo približne 150 účastníkov, ktorí zastupovali 12 členských štátov. 54 účastníkov boli mestské orgány, ktoré vystupovali buď ako „mestá, ktoré sú predmetom partnerského preskúmania“ (10), alebo ako „partneri vykonávajúci preskúmanie“ (44) (obrázok 6). 80 % zapojených mestských orgánov tvorili malé a stredné mestá (obrázok 7) a približne polovica pochádzala z menej rozvinutých regiónov. Väčšinu „miest, ktoré sú predmetom partnerského preskúmania“, tvorili malé a stredné mestá a pochádzali z menej rozvinutých alebo prechodných regiónov.

Obrázok 7: Podiel mestských orgánov,
ktoré sa zúčastňujú na partnerských preskúmaniach, na počet obyvateľov

V rámci podujatí na budovanie kapacít[17] sa stretávajú mestské orgány, riadiace orgány, Komisia a ďalšie najdôležitejšie subjekty s cieľom vymeniť si informácie a predstaviť synergie medzi nástrojmi a programami politiky súdržnosti a Urbánnej agendy pre EÚ. Tieto podujatia prispievajú k vytvoreniu „komunity urbánnych odborníkov z praxe“. Proces zahŕňa každoročné výzvy určené riadiacim orgánom na vyjadrenie záujmu o organizovanie podujatí spolu s regiónom Hauts-de-France.

Do 31. augusta 2024 bolo zorganizovaných osem podujatí alebo zasadnutí zameraných na budovanie kapacít v Turíne (IT), Temešvári (RO), Ľubľane (SI), Zadare (HR), Tourcoingu (FR), Budapešti (HU), Tampere (FI) a Bruseli (BE). Na týchto podujatiach sa zúčastnilo približne 500 účastníkov, z toho 160 mestských orgánov.

2.2.2. Podpora vedomostí a politík v mestách

Viaceré pracovné oblasti Európskej urbánnej iniciatívy podporujú spôsobilosť miest v oblasti rozvoja vedomostí a politík. V členských štátoch vznikla sieť mestských kontaktných miest[18]. V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, bolo vymenovaných 25 mestských kontaktných miest[19]. Väčšina mestských kontaktných miest slúži aj ako národné kontaktné miesta programu URBACT, a pokiaľ sa tieto dve rôzne kontaktné miesta nenachádzajú v tom istom subjekte, je zabezpečená ich vzájomná koordinácia.

Bola zriadená nová vedomostná platforma Portico[20]. Cieľom tejto platformy je konsolidovať rozsiahle existujúce vedomosti o mestách a riešiť problém roztrieštenosti zdrojov vedomostí s cieľom pomôcť urbánnym odborníkom z praxe na všetkých úrovniach. Jednou zo súčastí platformy je prehľad Urban Panorama (Mestská panoráma), ktorý má za cieľ previesť používateľov urbánnymi iniciatívami, programami a organizáciami v rámci EÚ. Tento nástroj sa bude budovať postupne a k dispozícii už je jeho prvé vydanie[21].

Prvý ročník celoeurópskeho výhľadového zisťovania sa uskutočnil v roku 2024. Koná sa každé dva roky a obracia sa na mestské orgány a urbánnych odborníkov z praxe s otázkami týkajúcimi sa najdôležitejších trendov, výzev, medzier vo vedomostiach a potreby podpory v oblasti udržateľného rozvoja miest. Výsledky poskytujú informácie regiónu Hauts-de-France o vznikajúcej dynamike a potrebách urbánnej komunity. Pokiaľ ide o prvý ročník zisťovania, z 25 členských štátov EÚ bolo doručených 364 odpovedí, pričom viac ako 70 % odpovedí pochádzalo od mestských orgánov[22].

Onedlho sa začne séria kapitalizačných aktivít[23] vo forme „laboratórií politík Európskej urbánnej iniciatívy“ a ďalších vedomostných produktov. Cieľom týchto aktivít je podporiť mestské orgány a odborníkov z praxe pri tvorbe politík založenej na faktoch a pri zabezpečovaní kvality verejných investícií, najmä v rámci politiky súdržnosti. Osobitné úsilie sa vynaloží na oslovenie malých a stredných miest, ktoré ešte nemajú dostatočné kapacity na to, aby mohli využívať existujúce skúsenosti a vedomosti.

---

17 Budovanie siete spolupráce v oblasti rozvoja miest v rámci politiky súdržnosti v programovom období 2014 – 2020, ktorá podporovala výmenu informácií medzi mestami vykonávajúcimi časť politiky súdržnosti týkajúcu sa integrovanej stratégie v rámci udržateľného rozvoja miest a medzi mestami, ktoré vedú mestské inovačné opatrenia.

18 Referenčný rámec pre mestské kontaktné miesta Európskej urbánnej iniciatívy.

19 Francúzsko a Luxembursko majú spoločné mestské kontaktné miesto, zatiaľ čo v Taliansku takéto miesto ešte nie je vymenované.

20 Portico.

21 Urban Panorama | Portico.

22 Správa o zisťovaní bude uverejnená koncom roka 2024.

23 Činnosti a/alebo procesy, pri ktorých sa zhodnocujú vedomosti vyplývajúce z činností Európskej urbánnej iniciatívy vrátane inovačných akčných projektov, činností zameraných na budovanie kapacít, uskutočnených vedomostných akcií atď. Kapitalizačné činnosti takisto poskytnú priestor na rozvoj synergie s ďalšími iniciatívami a programami EÚ.

Urbánnu agendu pre EÚ, teda spoluprácu v oblasti viacúrovňového riadenia, ktorá bola ustanovená Amsterdamským paktom v roku 2016[24], podporuje Európska urbánna iniciatíva[25]. Bol zostavený a zavedený balík služieb na pomoc tematickým partnerstvám pri plnení ich akčných plánov a poskytuje sa pomoc pri zakladaní nových partnerstiev. Európska urbánna iniciatíva môže podporovať aj medzivládnu spoluprácu v mestských záležitostiach[26], ak o takúto podporu požiada jeden alebo viacero členských štátov a ak sa na nej dohodnú s Komisiou.

Uskutočnilo sa niekoľko komunikačných kampaní zameraných na výzvy na inovačné opatrenia, výzvy na budovanie kapacít, spustenie projektu Portico a výzvy pre členov partnerstva Urbánnej agendy pre EÚ. Bolo zriadené webové sídlo a vytvorený spravodajca Európskej urbánnej iniciatívy. V súčasnosti má už viac ako 5 000 odberateľov.

2.3. Správa a riadenie a iné činnosti

Zaviedla sa správa a riadenie Európskej urbánnej iniciatívy[27] s cieľom zabezpečiť účinné a inkluzívne riadenie a operatívne vykonávanie všetkých postupov činností. Vytvoril sa tak mechanizmus, ktorý umožňuje synergie medzi činnosťami a participatívny proces strategického usmerňovania, do ktorého sú zapojené všetky príslušné zainteresované strany, pozostávajúci z dozornej rady a riadiacej skupiny.

V dozornej rade sú zástupcovia Komisie, regiónu Hauts-de-France a sekretariátu Európskej urbánnej iniciatívy. Rada dohliada na vykonávanie, pokrok pri dosahovaní cieľov, rozvoj a realizáciu činností v rámci jednotlivých zložiek, monitorovanie výsledkov, ako aj na finančné plnenie. Zabezpečuje, aby sa strategické odporúčania riadiacej skupiny v prípade potreby začlenili do operačných činností.

Riadiaca skupina funguje ako poradný orgán. Je informovaná o strategickom vykonávaní Európskej urbánnej iniciatívy, najmä o súdržnosti činností, a o prioritách a poskytuje poradenstvo v tejto oblasti. Riadiaca skupina je zložená zo zástupcov Komisie, regiónu Hauts-de-France a sekretariátu Európskej urbánnej iniciatívy, každého členského štátu EÚ z predsedníckeho tria, riadiaceho orgánu a sekretariátu programu URBACT, Výboru regiónov a dvoch európskych združení miest – Rady európskych obcí a regiónov a siete Eurocities.

V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, sa uskutočnili tri zasadnutia oboch riadiacich orgánov. Korelácia a súlad s procesmi riadenia programu URBACT IV a Urbánnej agendy pre EÚ boli zabezpečené prostredníctvom vzájomnej účasti a výmeny informácií.

Pokiaľ ide o finančnú realizáciu Európskej urbánnej iniciatívy, značná časť – viac ako polovica rozpočtu vo výške 395 miliónov EUR – bola vyčlenená na činnosti[28]. Bola dokončená prvá verzia monitorovacieho systému[29] a čoskoro bude spustená informačná tabuľa, na ktorej sa predstaví dosiahnutý pokrok.

Nadviazala sa úzka spolupráca s programom URBACT IV s cieľom dosiahnuť celkovú koordináciu, synergie a komplementárnosť, najmä medzi činnosťami v oblasti budovania kapacít a vedomostí v rámci týchto dvoch nástrojov[30]. Európska urbánna iniciatíva prispela

---

24 Amsterdamský pakt 2016.

25 Ako sa uvádza v Ľubľanskej dohode z roku 2021 a jej viacročnom pracovnom programe, ktorý prijali ministri EÚ.

26 Článok 12 nariadenia (EÚ) 2021/1058. Podpora môže zahŕňať technické a/alebo tematické odborné znalosti. V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, nebola podaná žiadna žiadosť o podporu.

27 Článok 12 nariadenia (EÚ) 2021/1058.

28 V bežných cenách.

29 Systém monitorovania sa bude postupne rozširovať a prostredníctvom kľúčových ukazovateľov výkonnosti bude zachytávať výstupy, výsledky a vplyvy Európskej urbánnej iniciatívy v súvislosti s jej cieľmi.

30 Európska urbánna iniciatíva a program URBACT sa vzájomne dopĺňajú viacerými spôsobmi, napr.

prostredníctvom spolupráce v rámci programu URBACT aj k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja stanovených v programe OSN Agenda 2030.

3. PRVÉ VÝSLEDKY

Európska urbánna iniciatíva bola koncipovaná spoločne s najdôležitejšími subjektmi[31] s cieľom podporiť navrhovanie stratégií a politík, integrované a participatívne vykonávanie a mestské inovácie.

Po prvých dvoch rokoch vykonávania táto iniciatíva prináša prvé výsledky. Poskytuje integrovaný súbor služieb na podporu miest všetkých veľkostí. Činnosti sa rozbehli na základe vzájomného pôsobenia medzi jednotlivými zložkami Európskej urbánnej iniciatívy a na základe koordinácie a komplementárnosti s programom URBACT IV. V rámci Európskej urbánnej iniciatívy sa okrem toho kombinujú činnosti a príspevky z Urbánnej agendy pre EÚ a vytvárajú sa synergie s inými významnými iniciatívami EÚ.

Pokiaľ ide o geografický pôvod 444 mestských orgánov, podporených z Európskej urbánnej iniciatívy v období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, dve tretiny z nich pochádzajú z menej rozvinutých a prechodných regiónov. Väčšinu prijímateľov (73 %) predstavujú malé a stredné mestá a 70 % „mestá podľa článku 11“. 25 % podporených miest sa zúčastňuje aj na programe URBACT, čím sa potvrdzujú posilnené väzby medzi Európskou urbánnou iniciatívou a ostatnými nástrojmi politiky súdržnosti.

V rokoch 2022 a 2023 boli vyhlásené dve výzvy na inovačné opatrenia, ktorých výsledkom je 36 projektov v 16 členských štátoch s príspevkom z EFRR vo výške viac ako 163 miliónov EUR. Vďaka nadnárodným partnerstvám v oblasti prenosu sa v rámci siete 85 miest inovuje, vymieňajú sa skúsenosti a inšpirujú sa opatrenia politiky súdržnosti na témy Nového európskeho Bauhausu, ekologizácie miest, udržateľného cestovného ruchu a využívania talentov v zmenšujúcich sa mestách. Túto sieť čoskoro doplnia ďalšie projekty zamerané na energetickú transformáciu a technológie v mestách. V rámci výziev sa podporila súčinnosť s misiami EÚ, najmä s misiou Klimaticky neutrálne a inteligentné mestá, ako aj s ďalšími hlavnými iniciatívami EÚ.

Fuenlabrada (ES) experimentuje s novým modelom bývania založeným na medzigeneračnej solidarite a zásadách Nového európskeho Bauhausu. Prispieva k revitalizácii mestského centra, v ktorom sa zhoršuje kvalita bývania, zvyšuje podiel prázdnych bytov i komerčných priestorov a ktorého obyvatelia starnú. **Budapešť (HU)** musí riešiť krízu bývania spôsobenú vysokými cenami energií a testuje integrovaný model služieb cenovo dostupného bývania, ktorý zahŕňa zásady Nového európskeho Bauhausu a rozvíja súbor služieb zameraných na verejné aj súkromné fondy.

V **Boloni (IT)** sa kombinujú informačné technológie, riešenia blízke prírode

Európska urbánna iniciatíva podporuje krátkodobé výmeny medzi mestami, zatiaľ čo z programu URBACT sa financujú dlhodobé siete miest. V rámci týchto nástrojov sa organizujú aj spoločné podujatia a na vedomostnej platforme Európskej urbánnej iniciatívy sa nachádza celý rad zdrojov vedomostí z programu URBACT.

[31] Výbor regiónov, siete európskych miest a konzultácie s členskými štátmi a ďalšími zainteresovanými stranami v urbánnej oblasti.

a „vedci z radov občanov“[32] s cieľom spojiť sa s prírodou v mestských štvrtiach a vytvoriť metódu „adaptívnych zelených buniek“, ktorými sa rieši jav teplotného ostrova v mestách. V **Bruggách (BE)** sa testujú riešenia modrej a zelenej infraštruktúry na zmiernenie rizík povodní a sucha a na zlepšenie kvality vody, a to aj s využitím miestnej historickej podzemnej vodnej siete.

Stalowa Wola (PL) experimentuje s vytváraním podmienok pre talenty v oblasti vesmírneho priemyslu prostredníctvom rozvoja viacrozmernej špecializácie mesta zahŕňajúcej vesmírne laboratórium, akadémiu a klaster, ktoré predstavujú štvoritú špirálu. **Haskovo (BG)** testuje vytvorenie inovatívnej centrály MedTechHub, v ktorej sa mobilizuje zdravotnícky a digitálny sektor a poskytujú služby a vzdelávacie príležitosti najmä mladým talentom, a podporuje sa prechod k udržateľnému miestnemu hospodárstvu.

Kodaň (DK) je priekopníkom v riadení cestovného ruchu založenom na údajoch a zameranom na komunitu pre svoje komunity a turistov, a to prostredníctvom vývoja participatívnej aplikácie na fotografovanie a hlasovú komunikáciu, ktorá umožňuje zapojiť, zhromažďovať a analyzovať údaje používateľov o ich skúsenostiach. V meste **Coimbra (PT)** sa spustila pilotná prevádzka webového portálu udržateľného cestovného ruchu založeného na veľkých jazykových modeloch, obohateného o skutočné údaje o destinácii a personalizované trasy pre turistov.

Copyright: obrázok 1 ©Gettyimages.be/zak00; obrázok 2 ©Gettyimages.be/DrAfter123; obrázok 3 ©Gettyimages.be/guoya; obrázok 4 ©Gettyimages.be/Annika McFarlane.

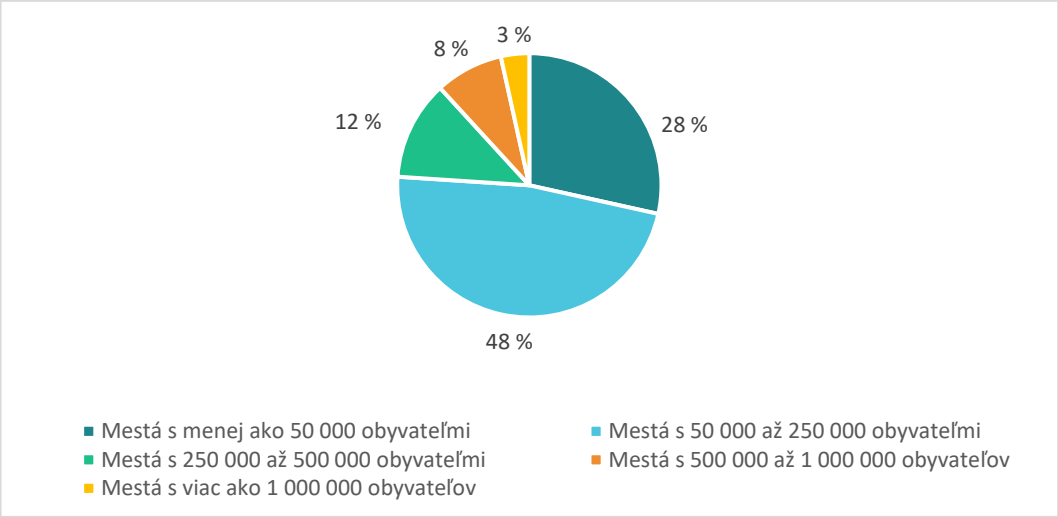
Činnosti zamerané na budovanie kapacít sa realizujú s osobitnou ambíciou podporovať mestá, pričom sa realizuje investičný podiel viac ako 24 miliárd EUR z EFRR vyčlenených na udržateľný rozvoj miest[33]. Síce sú len v pilotnej fáze, ale účastníci sa domnievajú, že ich vplyv sa už prejavuje[34]. Na týchto činnostiach sa zúčastnilo 485 urbánnych odborníkov z praxe, z ktorých takmer 60 % tvorili mestské orgány a dve tretiny „mestá podľa článku 11“. Činnosti zamerané na budovanie kapacít podporujú najmä menšie mestá, keďže 76 % miest, ktoré sa zúčastňujú na týchto činnostiach, má menej ako 250 000 obyvateľov (obrázok 8).

[32] Vedci z radov občanov sú členovia verejnosti.

[33] Na základe viac ako 1 100 integrovaných stratégií rozvoja miest.

[34] Na základe spätnej väzby získanej od účastníkov aktivít zameraných na budovanie kapacít.

Obrázok 8: Podiel (%) mestských orgánov, ktoré sa podieľajú na činnostiach zameraných na budovanie kapacít na počet obyvateľov miest.

V rámci budovania kapacít sa výmeny medzi mestami týkali rôznych tém, napr. cenovo dostupného bývania, sociálneho začlenenia, mobility, adaptácie na zmenu klímy, digitálnej transformácie, obnovy miest, cestovného ruchu a prístupu k financovaniu. Vďaka partnerským preskúmaniam sa zlepšili kapacity miest v oblasti zapojenia zainteresovaných strán a medzisektorovej spolupráce, v oblasti prepojenia stratégií s programami EÚ a globálnymi programami i s vidieckymi oblasťami, ako aj v oblasti finančnej podpory. Podujatia zamerané na budovanie kapacít boli venované rôznym témam, napríklad koncepcii integrovanej stratégie, funkčným mestským oblastiam, integrovaným územným investíciám a miestnemu rozvoju vedenému komunitou, zelenej transformácii a inovačným ekosystémom.

Stanovila sa koordinácia a doplnkové činnosti s programom URBACT IV. Mestá podporované z programu URBACT pôsobia ako partneri pri činnostiach zameraných na budovanie kapacít Európskej urbánnej iniciatívy. Program URBACT takisto spolupracoval ako strategický partner pri vytváraní vedomostnej platformy Portico. Na zabezpečenie koordinovanej činnosti a synergií je potrebné podporovať úzke prepojenia medzi Európskou urbánnou iniciatívou a programom URBACT.

Zavedená je sieť národných mestských kontaktných miest, ktorá urýchľuje dopyt po službách Európskej urbánnej iniciatívy v členských štátoch. Slúži ako katalyzátor všetkých činností v rámci Európskej urbánnej iniciatívy a oslovuje mestské komunity, najmä menšie mestá a riadiace orgány. Sieť plní prierezovú funkciu pri podpore všetkých pracovných postupov a prvé účinky jej pôsobenia sa už prejavujú. Jej komunita na sociálnych sieťach sa rýchlo rozrastá a v roku 2024 sa uskutočnilo alebo prebieha viac ako 400 mediálnych kampaní. Vzhľadom na množstvo činností, ktoré ponúka Európska urbánna iniciatíva, si sieť vyžaduje trvalú a špecializovanú podporu, aby mohla účinne poskytovať svoje služby.

Vedomostná platforma Portico poskytuje urbánnym odborníkom z praxe veľmi potrebný prístup k poznatkom a informáciám o iniciatívach EÚ. Obsahuje viac ako 1 600 zdrojov vedomostí a združuje takmer 2 000 urbánnych odborníkov z praxe. Na platforme bude čoskoro k dispozícii aj zložka obsahujúca sľubné a úspešné postupy v mestách, ktoré pochádzajú z projektov podporovaných z fondov politiky súdržnosti v celej Európskej únii. Cieľom platformy Portico s pripravovaným nástrojom Urban Panorama je postupne vytvoriť nástroj, ktorý prepojí používateľov s príslušnými európskymi iniciatívami a subjektmi na základe ich potrieb. Je potrebné pokračovať v úsilí o rozšírenie platformy, a najmä jej nástroja Panorama, aby si zachovala dynamiku a postupne sa zmenila na bránu EÚ k vedomostiam o mestách.

V súčasnosti realizujú prvé kapitalizačné aktivity v podobe politických laboratórií a v úvodnej fáze sa región Hauts-de-France spojil s programom URBACT IV a úspešne spoluorganizoval sériu „mestských laboratórií“ na témy energetickej transformácie a miestnych potravinových systémov. Pokiaľ ide o posúdenie územného vplyvu, región Hauts-de-France v súčasnosti skúma druhy podporných činností. Vzhľadom na dôležitú úlohu miest pri realizácii politík EÚ a vnútroštátnych politík majú pre udržateľný rozvoj miest zásadný význam regulácie, v ktorých sa uznávajú diferencované potreby území. Keďže najdôležitejšie európske subjekty v tejto oblasti vyvinuli celý rad nástrojov a metodík na posudzovanie územného vplyvu[35], cieľom je vychádzať z existujúcich nástrojov a začínať také aktivity, ktoré by už v roku 2025 reagovali na potreby miest.

Podpora Urbánnej agendy pre EÚ prináša výsledky: fungujú nové partnerstvá a vzniknú ďalšie. Európska urbánna iniciatíva od roku 2022 podporuje vytvorenie štyroch tematických partnerstiev zameraných na „ekologizáciu miest“, „udržateľný cestovný ruch“, „mestá rovnosti“ a „potraviny“. Do konca roka 2024 by mali vzniknúť ďalšie dve partnerstvá: „mesto citlivé na vodu“ a „dekarbonizácia budov, integrované programy obnovy a miestne plány vykurovania a chladenia“. Očakávaný vplyv podpory Urbánnej agendy pre EÚ sa prejaví zlepšením schopnosti všetkých zúčastnených subjektov pracovať v prostredí spolupráce na viacúrovňovom riadení.

Rozbehol sa celý rad komunikačných aktivít. Prostredníctvom rôznych platforiem sociálnych médií Európska urbánna iniciatíva oslovila viac ako 28 000 sledovateľov. V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, sa na podujatiach Európskej urbánnej iniciatívy zaregistrovalo viac ako 3 000 účastníkov. Značné úsilie sa vynaložilo na propagáciu 5. ročníka Fóra miest v Turíne v roku 2023, na ktorom sa oficiálne predstavila Európska urbánna iniciatíva, a na prípravu nadchádzajúceho 6. ročníka Fóra miest v Krakove v júni 2025.

4. ZÁVERY

Európa nemôže úspešne dosiahnuť svoje ciele bez svojich miest. Európska komisia bude naďalej spolupracovať s mestskými orgánmi s cieľom poskytnúť mestám podporu. V tejto súvislosti Európska urbánna iniciatíva funguje ako integrovaný nástroj a podporný mechanizmus pre mestá všetkých veľkostí v celej EÚ. Podporuje mestá konkrétnymi opatreniami, ako je poskytovanie vzájomného vzdelávania, odborných znalostí a poznatkov a financovanie inovácií na podporu cieľov politiky súdržnosti. V tejto súvislosti pomáha mestám reagovať na mnohé výzvy, ktorým čelia.

Vykonávanie Európskej urbánnej iniciatívy bude pokračovať na základe dopytovo orientovaného prístupu, pri ktorom potreby miest zostávajú v popredí z hľadiska strategických a operatívnych rozhodnutí a ktorý sa snaží poskytovať čo najrelevantnejšiu podporu svojim prijímateľom. Neustále sa venuje pozornosť zabezpečeniu účinnej spätnej väzby s mestami a urbánnymi odborníkmi z praxe prostredníctvom siete národných mestských kontaktných miest a interakcií v rámci pracovných zložiek iniciatívy.

Európska urbánna iniciatíva bude naďalej úzko spolupracovať s kľúčovými organizáciami a sieťami v oblasti miest, ako aj posilňovať synergie s inými významnými iniciatívami EÚ. Vynaloží sa maximálne úsilie na to, aby jej ponuku služieb využívali mestá všetkých veľkostí vo všetkých členských štátoch. Spätná väzba od príjemcov sa zhromaždí v roku 2025 prostredníctvom posúdenia v polovici trvania. Európska urbánna iniciatíva sa zaviazala vykonávať v EÚ posilnené a súdržné politické opatrenia, čo zahŕňa aj príspevok k pripravovanej európskej politickej agende pre mestá.

[35] Napr. program ESPON, Spoločné výskumné centrum EÚ a medzivládne subjekty.